

РОЛЬ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ У СТРУКТУРІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНІКИ

Гуртовенко Наталія Вікторівна

Кандидат психологічних наук,
*Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Україна*

У психолого-педагогічній літературі педагогічна техніка розглядається як сукупність різноманітних умінь, які впливають на результат педагогічної праці вчителя, допомагають більш повно реалізувати свій потенціал, домогтися високого рівня майстерності.

Педагогічна техніка як сукупність професійних умінь сприяє гармонійному поєднанню внутрішнього змісту діяльності вчителя і зовнішнього його вираження.

Головна мета невербального спілкування - це досягнення міжособистісної злагоженості. Можна дуже довго та ретельно готувати текст виступу, підбирати вдалі приклади, наводити переконливі аргументи. Та якщо ви будете розповідати матеріал монотонним голосом, тобто без використання можливості голосових інтонацій, пауз, жестів, не змінюючи міміки обличчя, реакцію публіки можна передбачити, всім буде нецікаво вас слухати[3].

Педагогічне спілкування - це професійне спілкування викладача з учнями, що має певні педагогічні функції і спрямоване на створення сприятливого психологічного клімату, а також на психологічну оптимізацію навчальної діяльності і відносин між педагогом і учнями та всередині даного колективу.

Невербальну комунікацію розглядають як сукупність невербальних (візуальних) та паравербальних (звукових) засобів спілкування. Невербальна система – це міміка, пози, напрямок погляду та його зміни, жести, просторове розташування при спілкуванні. Також існують допоміжні засоби спілкування: одяг, зачіска, косметика, аксесуари, подарунки. Основними елементами

паравербальної комунікації є інтонація, швидкість, паузи, гучність і ритм мовлення; сила, висота та тембр голосу[1].

У діяльності педагога знання особливостей зовнішнього вияву емоційних станів, відображених у міміці й пантоміміці, важливе як для розуміння школярів, так і для розвитку вміння вчителем передавати своє ставлення. Слід виробляти у себе звичку приділяти увагу своїй міміці: продумувати, якою вона має бути, чи відповідає вона ситуації, коли її слід змінити і чому.

Потрібно керувати своєю мімікою, надавати таке вираження обличчю щоб співрозмовник зрозумів, що ви хочете йому сказати. Найчастіше воно повинне світитися упевненістю, доброзичливістю, діловим настроєм, самовладанням.

Загалом невербальні способи вираження свого «Я» бувають:

- 1) успадковані (зріст, комплекція, розріз очей);
- 2) сформовані (зачіска, хода, міміка, одяг)[4, ст.5].

Візуальний контакт є дуже важливим елементом спілкування. Дивитися на того хто говорить - означає не тільки те, що нам цікаво його слухати , але й допомагає нам зосередити увагу на тому, що нам говорять. Під час бесіди постійний погляд може заважати співрозмовнику зосередитися. Потрібно дивитися один одному в очі не більше декількох секунд, а потім переводити погляд щоб вам і вашому співрозмовнику було комфортно.

У педагогічній діяльності візуальний контакт виконує таку важливу функцію, як емоційне живлення. Тобто, доброзичливий погляд вчителя в очі дитини потрібен не лише для встановлення контакту, а й для емоційного настрою учня. Як в навчанні так і в позаурочний час учні мають відчувати не лише суворий контроль вчителя, а й ласкавий погляд, що додасть впевненості в собі, у своїх силах. Тому вчителеві важливо навчитися тримати в полі зору всіх учнів.

Ще одним, не менш значущим елементом невербальної поведінки є поза. Поза – це положення людського тіла, типове для певної культури, одиниця просторової поведінки людини.

Вчителю треба пам'ятати, що у кожній його позі проявляється майстерність, професіоналізм, а також ставлення до певної ситуації, до особистості учня. Для того щоб тебе слухали, поза має бути відкритою. Учитель не повинен схрещувати руки. Щоб створити ефект довіри, він має стояти обличчям до класу.

Жести самого вчителя повинні бути естетичними, невимушеними, стриманими, тобто мають відповідати розмові. При цьому варто враховувати, що жести, як і інші рухи корпусу, найчастіше випереджають думку, ви ще не встигли сказати, але вже можна вгадати про що хочете сказати тільки дивлячись на ваше положення тіла.

У процесі спілкування важливо враховувати і розміщення співрозмовників. Те, сидять люди стосовно один одного, можна сказати в яких стосунках вони перебувають. Якщо тіла двох співрозмовників розвернуті в напрямку до уявної третьої вершини трикутника, то це каже про невимушену розмову людей. Якщо один із партнерів по спілкуванню розверне стілець безпосередньо на співрозмовника, то тим самим невербально повідомляє, що вимагає чітких та прямих відповідей на запитання які він поставив. Поєднуючи це положення з поглядом який не опускається нижче очей іншої людини - діловим та відсутністю міміки й жестів, на співрозмовника створюється значний невербальний тиск.

Отже, вчитися розуміти мову невербального спілкування важливо з кількох причин. По-перше, словами можна передати тільки фактичні знання, але щоб висловити почуття, одних слів часто буває недостатньо.

Список використаних джерел

1. Невербальні засоби спілкування / Укл. Поваляєва М.А., Рутерем О.А. - Ростов н / Д.: Фенікс, 2004. - 352 с.
2. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. – Львів, 2001.
3. Шевчук С.В., І.М.Клименко. Українська мова за професійним спрямуванням.

4. Щербина Д. В. Невербальна культура педагога: методичні рекомендації до проведення лабораторних занять з курсу «Основи педагогічної творчості та майстерності / Дар'я Володимирівна Щербина. – Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012 р. – 58 с.